

SAŽETAK PRESUDE
OLIARI I DRUGI protiv ITALIJE
OD 21. SRPNJA 2015. GODINE
ZAHTJEV BR. 18766/11

Italija treba uvesti mogućnost zakonskog uređenja istospolne zajednice

❖ **ČINJENICE**

Podnositelji zahtjeva su tri istospolna para.

O. i A. su bili u stabilnoj vezi te u srpnju 2008. godine nadležnom tijelu u Trentu podnijeli zahtjev za sklapanje braka koji je odbačen. Potom su pred nadležnim sudom u Trentu pokrenuli postupak u kojemu su osporavali navedenu odluku navodeći kako talijansko zakonodavstvo izričito ne zabranjuje sklapanje braka između osoba istog spola. Isto tako su istaknuli kako takva zabrana ne bi bila u skladu s talijanskim Ustavom. Nadležni sud u Trentu je njihov tužbeni zahtjev odbacio s obrazloženjem kako je sukladno Građanskom zakonu jedan od uvjeta za sklapanje braka taj da se radi o osobama suprotnog spola. O. i A. su zatim podnijeli žalbu, a žalbeni sud je Ustavnom sudu podnio zahtjev za ocjenu ustavnosti Građanskog zakonika s Ustavom. U travnju 2014. godine, Ustavni sud je zahtjev proglasio nedopuštenim, navodeći kako se pravo na sklapanje braka sukladno talijanskom Ustavu ne proteže na istospolne parove te kako se odnosi na tradicionalno poimanje braka. Ustavni sud je isto tako naglasio kako Parlament predstavlja tijelo koje je ovlašteno zakonski regulirati prava i obveze istospolnih parova. Žalbeni sud je stoga u rujnu 2010. godine, odbacio podnositeljevu žalbu.

F. i Z. živjeli su zajedno više od pet godina. U veljači 2011. godine, podnijeli su zahtjev za sklapanje braka. U travnju 2011. godine njihov zahtjev je odbačen. Protiv navedene odluke nisu podnijeli pravna sredstva jer su smatrali kako su ista neučinkovita imajući u vidu odluku koju je Ustavni sud donio u slučaju O. i A.

C. i Z. su također čitav niz godina živjeli zajedno te su u studenom 2009. godine podnijeli zahtjev za sklapanje braka. I njihov zahtjev je odbačen pa su pred nadležnim sudom u Trentu osporavali odluku o odbačajanju. U lipnju 2010. godine njihov tužbeni zahtjev je odbačen. Imajući na umu odluku Ustavnog suda u slučaju O. i A. nisu podnosili daljnja pravna sredstva.

Svi podnositelji prigovarali su kako prema talijanskom zakonodavstvu nisu u mogućnosti sklopiti brak niti bilo kakav drugi oblik partnerstva te kako su žrtve diskriminacije zbog seksualne orijentacije. Pri tom su isticali navodne povrede čl. 8. Konvencije, samostalno i zajedno s čl. 14. Konvencije te navodne povrede čl. 12. Konvencije, samostalno i zajedno s čl. 14. Konvencije. U ovom postupku pred Sudom odobreno je sudjelovanje u svojstvu treće stranke sljedećim organizacijama: FIDH¹, AIRE², ILGA³, ECSOL⁴, UFTDU⁵, LIDU⁶, ARCD⁷ i ECLJ⁸.

¹ Fédération Internationale des ligues de Droit de l'Homme

² Advice on Individual Rights in Europe

³ European Region of the International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association

⁴ European Commission on Sexual Orientation Law

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na čl. 8. Konvencije

Sud je već u nekoliko predmeta istaknuo kako odnos između istospolnih parova koji žive zajedno u stabilnom partnerstvu, potpada pod pojam obiteljskog života iz čl. 8. Konvencije. Sud je isto tako ustanovio kako je potrebno pravno regulirati odnos između istospolnih partnera te im omogućiti zaštitu. Navedeno je posebice istaknuto u preporukama Parlamentarne skupštine Odbora Ministara Vijeća Europe u kojima se države članice pozivaju da istospolnim parovima omoguće određeni oblik zakonski uređenog partnerstva/zajednice.

Sud je zaključio kako je pravna zaštita koja je trenutno dostupna istospolnim parovima u okviru talijanskog zakonodavstva nepouzdana te kako ne omogućuje zaštitu temeljnih prava istospolnih parova koji se nalaze u stabilnoj vezi.

Pravo na registraciju istospolnog partnerstva je u manjem broju talijanskih općina postojalo. Međutim, takvo pravo je imalo simboličko značenje budući da takvom registracijom istospolni partneri nisu mogli steći nikakva prava. U talijanskom zakonodavstvu je od prosinca 2013. godine uvedena pravo sklapanja ugovora putem kojeg su istospolni partneri mogli regulirati svoj odnos. Međutim, takav ugovor je bio ograničen budući da nije omogućavao zaštitu osnovnih potreba koje su bile temeljne za partnere u stabilnoj vezi, kao npr. zajednička imovina, pravo na uzdržavanje, prava s osnove nasljeđivanja itd. Ovakva vrsta ugovora nije isključivo bila namijenjena istospolnim partnerima budući da su takav ugovor mogle sklopiti bilo koje osobe koje su zajedno živjele – prijatelji, cimeri, njegovatelji itd. Nadalje, takav ugovor je zahtijevao da par živi zajedno, iako je Sud već prethodno istaknuo kako stabilno partnerstvo postoji bez obzira na činjenicu da li par živi zajedno ili ne, budući da brojni parovi – bračni ili registrirani, mogu zbog primjerice profesionalnih razloga održavati vezu na daljinu. Nadalje, talijanska Vlada nije dokazala da su domaći sudovi ovlaštteni izdati izjavu o registraciji istospolnih parova. Sud je ustanovio kako su podnositelji bili spriječeni u ostvarivanju zaštite svog privatnog života zbog toga što su zaštitu morali opetovano tražiti putem nadležnih sudova koji su ionako bili opterećeni velikim brojem predmeta. Sud je utvrdio da u Italiji postoji sukob između društvene stvarnosti u kojoj su se nalazili podnositelji i zakona na temelju kojeg nisu mogli zakonski urediti svoj odnos. Prema mišljenju Suda, zakonsko uređenje i zaštita istospolnog partnerstva ne bi Italiji nametnula prekomjeran teret. Ukoliko istospolna zajednica ne bi bila priznata kao brak, registrirano partnerstvo ili civilna zajednica predstavljali bi prikladan način zakonskog uređenja istospolne zajednice.

Sud je primijetio kako unutar država članica Vijeća Europe postoji rastući trend zakonskog uređenja istospolne zajednice. Naime, 24 od 47 država članica je u svoj pravni sustav uvelo određeni oblik registriranog partnerstva ili civilne zajednice. Sud je istaknuo kako su najviši sudovi u Italiji - posebice Ustavni sud u presudi od 2010. godine u predmetu koji se odnosio na

⁵ Unione forense per la tutela dei diritti umani

⁶ Lega Italiana dei Diritti dell'Uomo

⁷ Associazione Radicale Certi Diritti

⁸ European Centre for Law and Justice

podnositelje O. i A., opetovano isticao kako u Italiji postoji potreba za zakonskim uređenjem i zaštitom istospolnog partnerstva. Međutim, talijansko zakonodavstvo se čitav niz godina tome odupiralo. Sud je primijetio ovakav stav talijanskih sudova izražava mišljenje većine talijanskog stanovništva koje je prema posljednjim anketama podržalo zakonsko uređenje istospolnog partnerstva. Talijanska Vlada nije opovrgnula potrebu za pravnom zaštitom istospolnog partnerstva, niti dokazala kako postoji društveni interes koji bi opravdao postojeću situaciju u Italiji. Sud je stoga ustanovio kako Italija nije podnositeljima osigurala odgovarajući pravni okvir koji bi im omogućio zakonsko uređenje njihovog odnosa. Bilo kakav drugačiji zaključak bi ukazao na činjenicu da Sud nije voljan uzeti u obzir društvene promjene u Italiji te da primjenjuje Konvenciju na način koji nije praktičan i učinkovit. Slijedom navedenog, Sud je utvrdio kako je došlo do povrede čl. 8. Konvencije. S obzirom na navedeno utvrđenje, Sud je zaključio kako ne postoji potreba za ispitivanjem je li došlo do povrede čl. 14. u vezi s čl. 8. Konvencije.

U odnosu na ostale navodne povrede

U vezi s navodnom povredom čl. 12. Konvencije, samostalno i zajedno s čl. 14. Konvencije, Sud je već u prethodnim predmetima ustanovio kako čl. 12. Konvencije ne obvezuje države članice da istospolnim parovima omoguće pravo na sklapanje braka. Sud je mišljenja da usprkos postupnim društvenim promjenama koje se odvijaju u državama članicama i činjenici da 11 država članica Vijeća Europe omogućava istospolnim parovima sklapanje braka, stav kojeg je Sud zauzeo u odnosu na čl. 12. Konvencije treba smatrati važećim. Sud je stoga prigovore podnositelja u vezi s čl. 12., samostalno i zajedno s čl. 14. Konvencije proglasio nedopuštenim.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

5.000,00 EUR svakom od podnositelja – na ime naknade nematerijalne štete

4.000, 00 EUR O. i A., zajedno – na ime troškova postupka

10.000,00 EUR F. Z. i C. Z., zajedno - na ime troškova postupka

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.